

lan zamanında Bâtınîler'e karşı girişilen katliam sırasında Reîsü'l-ahdâs Saîd b. Bedî önemli rol oynamıştır. Ancak daha sonra yönetime hâkim olan Lü'lü'nün kıskırtmaları sonunda tevkif edilerek yerine İbrâhîm el-Furâtî reîsü'l-ahdâs tayin edilmiştir. Yaptıkları hizmetlere karşılık halktan toplanan vergilerden pay alan ahdâs teşkilâtı mensupları, şurta (polis) teşkilâtının bulunmadığı yerlerde daha faal rol oynamışlardır.

Ahdâs teşkilâtı Selçuklular'ın Suriye ve Irak'ı fethetmelerinden sonra gittikçe önemini kaybetmeye başladı. Selçuklular ve onların adına bilhassa uç eyaletlerini idare eden atabeglikler şehirlerin güvenliği ve savunması, kadî hükümlerinin infazı gibi meselelerden şahne*leri sorumlu tuttular. Ancak görevlerinin birçoğu şahnelere devredilmesine rağmen, gerek Dimaşk gerekse Musul atabeglikleri zamanında bu müessese tamamen ortadan kaldırılmadı. Meselâ Melik Dukak devrinde Dimaşk'ta Sâlâr Bahtiyar şahne, Emînüdevle Ebû Muhammed b. Süfî de reîsü'l-ahdâs olarak görev yapıyordu. Ölümünden sonra da iki oğlu Ebû'l-Meâlî Seyf ile Ebû'z-Zevâd el-Müferric, Atabeg Tuğtekin tarafından bir menşur*la reîsü'l-ahdâs tayin edildi ve görevleri sırasında halka âdil davranmaları emredildi. Bu iki kardeş, Dimaşk Atabegi Bôri b. Tuğtekin zamanında da bu şehirde şahnenin yanı sıra reîsü'l-ahdâs olarak hizmet ettiler.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Kalânîsi, *Zeylû Târîhi Dimaşk* (nşr. H. F. Amedroz), Beyrut 1908, s. 130-131, 208; Cl. Chan, *La Syrie du Nord à l'époque des Croisades et la Principauté Franque d'Antioche*, Paris 1940, s. 195; N. Ellisseeff, *Nur ad-Din, un Grand Prince Musulman de Syrie au temps des Croisades (511-568/1118-1174)*, Damascus 1967, III, 830-832; Suhayl Zakkâr, *The Emirate of Aleppo*, Beyrut 1391/1971, s. 97, 139, 156, 159, 164, 168, 203, 214, 255; Ali Sevim, *Suriye ve Filistin Selçuklular Tarihi*, Ankara 1983, s. 167, 177, 226, 228, 229, 244, 259; Coşkun Alptekin, *Dimaşk Atabegliği*, İstanbul 1985, s. 165; Cl. Cahen, "Ahdâth", *El²* (İng.), I, 256.

COŞKUN ALPTEKİN

AHDEB

(الاحدب)

İbrâhîm b. Alî et-Trablusî
(ö. 1308/1891)

Lübnanlı âlim, şair ve yazar.

"Kanbur" anlamındaki el-Ahdeb lakabını hangi sebepten dolayı aldığı bilinmemektedir. Hz. Hüseyin'in soyundan olup 1242 (1826) yılında Trablusşam'da

doğdu. Memleketinde dil, edebiyat ve İslâmî ilimler alanında tahsil gördü. Özellikle fıkıh ve edebiyatta ihtisas sahibi oldu; ayrıca şiir yazdı. İstanbul ve Mısır'ı ziyaret ederek devrin meşhur âlimleriyle görüştü. Lübnan'da Şüfîn bölgesi valisinin şer'î işler danışmanı oldu. 1853'te hıristiyan-Dürzî çatışması patlak verince Trablus'a döndü. Bir yıl sonra Beyrut'a davet edilerek önce şer'î mahkeme nâibliğine, sonra da aynı mahkemenin başkâtipliğine tayin edildi. Bu görevini aralıksız otuz yıl sürdürdü. Bu müddet zarfında *Şemerâtü'l-fünûn* gazetesinde yazılar yazdı. Daha sonra Beyrut Maarif Meclisi üyesi seçildi. Başta Fransa ve İngiltere olmak üzere, o günün güçlü devletleri, Araplar'ın Osmanlı Devleti'nden ayrılması için büyük gayretler sarfediyor ve bu alandaki faaliyetlerini özellikle değişik mezheplere bağlı hıristiyan halkın bulunduğu Suriye ve Lübnan'da yoğunlaştırıyorlardı. Ahdeb böyle bir ortamda Osmanlı hilâfetine sonuna kadar bağlı kaldı ve muhaliflere karşı mücadele verdi. 4 Mart 1891'de Beyrut'ta vefat etti ve Başüre Mezarlığı'na defnedildi.

Hanefî fıkıhındaki derin bilgisıyla tanınan, nazımda ve nesirde üstün bir kabiliyete sahip olan Ahdeb'in on beş kadar eserinin hepsi dil, edebiyat, tarih ve ahlâk alanlarındadır. Başlıca eserleri şunlardır: 1. *Ferâ'idü'l-le'âl fi (nazmi) Mecma'i'l-emşâl*. Ahdeb bu eserinde, Meydânî'nin *Mecma'u'l-emşâl* adlı eserindeki darbimeselleri altı bin beyit halinde nazmederek bunların ilk defa kim tarafından söylendiğini ve ne anlama geldiklerini açıklamıştır. Eser iki cilt halinde basılmıştır (Beyrut 1312). 2. *Keşfü'l-me'ânî ve'l-beyân 'an Resâ'ili Bedî'izzamân*. Bedüzzaman el-Hemedânî'nin *Resâ'il*'inin şerhidir (Kahire 1304; Beyrut 1890). 3. *Ta'fîlül-yâkût ve'l-mercân fî icmâli târîhi devleti Benî 'Oş-*

mân. 144 sayfalık muhtasar bir Osmanlı tarihidir (Beyrut 1304). 4. *Ta'fîlül-lü'lü' ve'l-mercân fî fuşûli'l-hikem ve'l-beyân*. Hikmet, edebiyat ve çeşitli öğütlerden oluşan eser iki yüz elli fasıldan meydana gelmiştir (Beyrut, ts.). 5. *Ma-kâmât*. Harîrî'nin *Ma-kâmât*'ı tarzındaki seksen *makâme**den ibarettir (Beyrut, ts.). 6. *Ferâ'idü'l-etvâk fî ecyâdi me-hâsini'l-ahlâk*. Zemahşerî'nin *Ma-kâmât*'ı tarzında nazım ve nesir olarak yazılmış yüz makâmeyi ihtiva eder (Beyrut, ts.). 7. *en-Nefhu'l-miskî fi ş-şi'ri'l-Beyrutî*. Seksen bin beyit kadar olduğu tahmin edilen şiirlerinden bir kısmını ihtiva eden bir divandır (Beyrut 1283). 8. *Te'hülül-garîb*. İbn Hicce el-Hamevî'nin *muhâdarat**a dair *Şemerâtü'l-ev-râk* adlı eserinin zeyli olup onunla birlikte basılmıştır (Kahire 1300). 9. *Reddü's-Sehm 'anî't-şavîb ve ib'âdühû 'an merma's-şavâb bi't-takrîb*. Saîd eş-Şertünî'nin *es-Sehmü's-şâ'ib* adlı eserine reddiyedir (İstanbul 1291). 10. *Keşfü'l-ereb 'an sirri'l-edeb* (Beyrut 1293). 11. *Tuhtetü'r-rüşdiyye fî 'ulûmi'l-'Arabîyye* (Beyrut 1285). 12. *Veşyü'l-yerâa fî 'ulûmi'l-belâğa ve'l-berâa* (Beyrut 1870).

BİBLİYOGRAFYA :

C. Zeydan, *Meşâhîrü's-şarık*, Kahire 1902, I, 151-152; a.m.f., *Adâb* (nşr. Şevki Dayf), Kahire 1957, IV, 219; Philip Dî Tarrâzî, *Târîhu's-şahâfeti'l-'Arabîyye*, Beyrut 1913, II, 101-104; *Hediyetü'l-'ârifîn*, I, 45; Serkis, *Mu'cem*, I, 366; Brockelmann, *Gal Suppl.*, II, 760; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifîn*, Dimaşk 1376-80/1957-61, I, 61; Zirikî, *et-A'âm* (nşr. Züheyr Fethullah), Beyrut 1984, I, 55; Abdullah Habib Nevfel, *Terâcimü 'ulemâ'i Tarâblus ve üdebâ'i-hâ*, Trablus 1984, s. 122-124; Ed., "İbrâhîm Ahdab", *El²* (İng.), III, 991-992.

NASRULLAH HACIMUFTUOĞLU

AHDİ

(اهدى)

Ahmed Ahdî b. Şemsî-i Bağdâdî
(ö. 1002/1593-94)

Gülşen-i Şuarâ tezkiresinin müellifi ve şair.

Ahdî, Bağdat'ın önde gelen ulemâsından aynı zamanda şairliği ve eserleriyle de tanınmış olan Mevlânâ Şemsî'nin oğludur. Fertlerinin çoğu şiirle meşgul Bağdatlı bir aileye mensup olan şairin, Bağdat'ın Osmanlı idaresine girdiği çağa rastlayan yetişme devresi hakkında hiçbir bilgimiz bulunmamaktadır. Ahdî, kendisinden çok şeyler öğrendiği Ru-

İbrâhîm
b. Alî
el-Ahdeb